

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Tichá společnost

Účelem tohoto příspěvku je provedení historického vývoje právní úpravy tichého společenství jakožto smluvního vztahu mezi podnikatelem a třetí osobou, poukázat na shodné rysy napříč staletími a zaměřit se na rozdíly, které přinesly jednotlivé právní předpisy a akcentem na aktuální právní úpravu v občanském zákoníku s nezbytnými souvislostmi v zákoně o obchodních korporacích. Ve stati nejsou řešeny všechny problematické aspekty, s nimiž se lze v praxi setkat, neboť jejich výklad by přesahoval obvyklý rozsah textu. Jedná se např. o důsledky přerušování podnikání podnikatele v postavení příjemce vkladu, vymezení pojmu „vyplatit“ podíl na zisku (bezesporu lze sjednat i nepeněžitě plnění) a zejména o otázku vlivu prodeje obchodního závodu či přeměny obchodní společnosti jak v postavení příjemce, tak i poskytovatele vkladu na další trvání smlouvy. Současně je upozorněno na judikaturu a přechodná ustanovení občanského zákoníku.

Prvopočátky tiché společnosti

V germánské, resp. střeoevropské právní oblasti se tichá společnost vyvinula z commendy, tj. v dnešním pojetí z komanditní společnosti. V českých zemích se až do první poloviny 19. století označovala komanditní společnosti jako „tajná (geheime) společnost“ nebo „tichá (stille) společnost“. První zmínky o společnících tajné nebo tiché společnosti obsahoval již tzv. fallitní (konkursní) řád císaře Karla VI. z roku 1734. Druhá dílčí úprava se objevuje v císařském nařízení č. 168/1857 ř. z. Důslednou diferenciaci mezi oběma pojmy zavedl až zákon č. 1/1863 ř. z., všeobecný zákoník obchodní. První československá republika všeobecný zákoník obchodní recipovala zákonem č. 11/1918 Sb., kterým se přebíraly téměř všechny říšské a zemské právní předpisy platné k 28. 10. 1918 pro české země; pro území Slovenska a Podkarpatské Rusi se přebírala úprava uherská.

Právní úprava ve všeobecném zákoníku obchodním

Právní úprava tiché společnosti byla ve všeobecném zákoníku obchodním obsažena v čl. 250-265. V úvodním ustanovení zákon normoval, že „*tichá společnost jest, když se někdo v provozování něčí živnosti obchodní zúčastní vložením jmění, bera podíl v zisku i ztrátě*“. Smlouva nemusela být uzavřena v písemné formě; nevyžadovaly se žádné jiné formálnosti.

Majetník obchodní živnosti

- provozoval obchody pod svou firmou, která nesměla v důsledku účasti tichého společníka naznačovat, že se jedná o obchodní společnost,[1]
- se stal vlastníkem vkladu.[2]

Možným užíváním věci nebo výkonem práva se zákon nezabýval.

Tichému společníkovi bylo dáno oprávnění požadovat přepis roční bilance a nahlížet do knih za účelem jejich kontroly.[3]

Podle čl. 254 nebylo k platnosti smlouvy nutné, aby obsahovala ujednání o nejvyšší míře, kterou se tichý společník účastní na zisku a ztrátě. Míra zisku a ztráty mohla být určena rozhodnutím soudu; bylo-li třeba i na základě posudku znalců.[4]

Skutečnost, že se jednalo o smlouvu o tichém společenství, aniž by musela výslovně upravovat podíl na ztrátě, pokud ovšem obsahovala ostatní náležitosti svědčící tomuto smluvní typu, podporovala judikatura.[5]

Další články předválečné právní úpravy (čl. 255-257 a čl. 260) se staly inspiračním zdrojem obchodního zákoníku. Články 258 a 259 se zabývaly řešením otázky konkursu prohlášeného na „majetníka obchodní živosti“.

Článek 261 vypočítával důvody zániku tichého společenství.[6] I zde lze spatřovat paralelu mezi předválečnou úpravou a úpravou v obchodním zákoníku.

V čl. 262 bylo uvedeno, že *„jsou-li tu vážné příčiny, může se žádati, aby tichá společnost před vypršením času, na který byla učiněna, anebo jestli smlouva učiněna na neurčitý čas, bez napřed dané výpovědi se rozvázala. Jest-li spor o to, zdali se příčiny takové připustiti mají, tehdy posouzení toho zůstane na uznání soudcově.“* Do právní úpravy smlouvy o tichém společenství v obchodním zákoníku bylo oprávnění kterékoliv ze smluvních stran domáhat se u soudu zrušení závazků z této smlouvy, jsou-li pro to důležité důvody, zařazeno až novelou provedenou zákonem č. [370/2000](#) Sb. a vztahovalo se na smlouvy uzavřené na dobu určitou i dobu neurčitou.

Právní úprava v hospodářském zákoníku

Všeobecný zákoník obchodní byl zrušen zákonem č. 141/1950 Sb., občanský zákoník. Soukromé podnikání bylo na dlouhé roky přetrženo; z tuzemského právního řádu se smlouva o tichém společenství vytratila. Renesanci přinesla až novela hospodářského zákoníku provedená zákonem č. [103/1990](#) Sb. Tichá společnost byla v hospodářském zákoníku obsažena v §§ 106u-106z. Skutečnost, že se jednalo o závazkový vztah, podtrhovalo ustanovení § 106u, podle jehož znění šlo o tichou společnost, jestliže se *někdo majetkovým vkladem zúčastňoval podnikatelské činnosti jiné osoby (podnikatele) za podíl na zisku i ztrátě, určený smlouvou*. Z dikce zákona výslovně neplynulo, zda rozsah tichého společníka na zisku a ztrátě musel být stejný, jestliže měl (mohl) být „určený smlouvou“.

Podnikatel provozoval činnost pod svým obchodním názvem (firmou), který nesměl ani naznačovat, že by z důvodu účasti tichého společníka mělo jít o obchodní společnost, jinak tichý společník ručil třetím osobám osobně, společně a nerozdílně s podnikatelem.

Stejně jako ve všeobecném zákoníku obchodním bylo i v krátkém období účinnosti novelizovaného hospodářského zákoníku dáno, že osoba vykonávající podnikatelskou činnost se stává vlastníkem vkladu tichého společníka. Výslovná úprava užívacího (a požívacího) práva chyběla.

Tichý společník nebyl povinen zvýšit svůj vklad nad částku sjednanou ve smlouvě ani doplnit vklad zmenšený ztrátou, což nebránilo opačnému ujednání ve smlouvě.

Tichý společník měl právo na stejnopis účetní závěrky a právo nahlížet do obchodních knih a obchodních spisů (obchodních dokladů a účetních záznamů), týkajících se podnikání, na němž se tichý společník účastnil. Neexistovala-li jiná dohoda, vklad tichého společníka se nezvyšoval o nevybraný zisk. Pokud se podnikatel dostal do úpadku, měl tichý společník možnost, jestliže jeho vklad převyšoval podíl na ztrátě na něho připadající, uplatňovat svoji pohledávku jako ostatní konkursní věřitelé.

Tichá společnost zanikala ze stejných důvodů, jako (obecně) zanikaly obchodní společnosti s důrazem na zánik veřejné obchodní společnosti.

Právní úprava v obchodním zákoníku

Podle prvotního znění obchodního zákoníku se smlouvou o tichém společenství zavazoval tichý společník poskytnout podnikateli určitý vklad a podílet se jím na jeho podnikání a podnikatel se zavazoval k placení části zisku vyplývající z podílu tichého společníka na výsledku podnikání. V definičních (pojmových) znacích smlouvy chyběla úprava podílu společníka na ztrátě, aniž by bylo řečeno, že musí být dohodnut stejný rozsah účasti tichého společníka na zisku a ztrátě.

Smlouva o tichém společenství byla typovou smlouvou zařazenou mezi tzv. absolutní obchody; řídila se obchodním zákoníkem bez ohledu na povahu účastníků závazkového vztahu. Příjemcem vkladu však musel být podnikatel bez ohledu na jeho status fyzické nebo právnické osoby i bez ohledu na zápis do obchodního rejstříku. Tichým společníkem se mohla stát osoba fyzická i právnická; případný zákaz stát se tichým společníkem normovaly pro právnickou osobu zvláštní zákony. Pokud osoba tichého společníka vystupovala při uzavření smlouvy jako podnikatel, ačkoliv jím nebyla, nebo jí v době trvání smlouvy bylo podnikání zakázáno či na základě její vůle zaniklo, neměl nastalý stav na platnost a povahu závazku žádný vliv; smlouva se i nadále řídila obchodním zákoníkem.[7]

K platnosti smlouvy o tichém společenství se vyžadovala písemná forma.

Předmětem vkladu mohla být určitá peněžní částka, určitá věc, právo nebo jiná majetková hodnota využitelná při podnikání.[8] Nepeněžitý vklad nemusel být ex lege oceněn znalcem.

Tichý společník byl povinen předmět vkladu předat podnikateli nebo umožnit mu jeho využití při podnikání v době smlouvené, jinak bez zbytečného odkladu po uzavření smlouvy. Pokud smluvní strany nesjednaly jinak, stával se podnikatel převzetím věci, s výjimkou věcí nemovitých, jejím vlastníkem. Byla-li předmětem vkladu nemovitá věc, byl podnikatel oprávněn k jejímu užívání po dobu trvání smlouvy; bylo-li předmětem vkladu právo a smlouva nestanovila něco jiného, byl podnikatel oprávněn po dobu trvání smlouvy k jeho výkonu.

Tichý společník měl právo nahlížet do obchodních dokladů a účetních záznamů týkajících se podnikání, na němž se účastní, a právo požadovat stejnopis roční účetní závěrky. Pro určení podílu tichého společníka na výsledku podnikání byla rozhodná roční účetní závěrka.

Vklad tichého společníka se zkracoval o podíl na ztrátě podnikatele. Absentoval-li zákonný rozsah podílu na ztrátě v pojmových znacích smlouvy, musel být sjednán přímo stranami ve smlouvě. O podíl na zisku v dalších letech se snížený vklad zvyšoval a nárok na podíl na zisku vznikal společníkovi po dosažení původní výše vkladu. Tichý společník nebyl povinen při podílu na ztrátě z podnikání svůj vklad doplňovat a na ztrátě se účastnil jen do výše svého vkladu. Doktrína dovodila, že by se při chybějícím ujednání o podílu na ztrátě nejednalo o smlouvu o tichém společenství, ale o jiný vztah (např. o smlouvu nepojmenovanou, smlouvu darovací, či o sdružení).

Práva a povinnosti vůči třetím osobám z podnikání vznikaly pouze podnikateli. Tichý společník však ručil za závazky podnikatele, jestliže bylo jeho jméno obsaženo v obchodním jménu podnikatele, nebo prohlásil osobě, s níž podnikatel jednal o uzavření smlouvy, že oba podnikají společně.

Účast tichého společníka na podnikání podnikatele zanikala z důvodů uvedených v zákoně.

Právní úprava po novele obchodního zákoníku

Dne 1. 1. 2001 nabyla účinnosti novela obchodního zákoníku provedená zákonem č. [370/2000 Sb.](#), která napravila dřívější netransparentní definici smlouvy o tichém společenství konstatováním, že

- podnikatel se zavazuje tichému společníkovi k placení části čistého zisku po odečtení povinného příředu do rezervního fondu, je-li podnikatel povinen tento fond vytvářet,
- ve smlouvě musí být dohodnut rozsah účasti tichého společníka na zisku i ztrátě stejný.

Od základního ustanovení smlouvy o tichém společenství se stany nemohly odchýlit.

Nově bylo zařazeno ustanovení ne nepodobné čl. 262 všeobecného zákoníku obchodního. Před uplynutím doby stanovené pro trvání tichého společenství bylo možné domáhat se u soudu zrušení závazků z této smlouvy, pokud pro to existovaly důležité důvody jak na straně podnikatele, tak na straně tichého společníka. Uvedená možnost se vztahovala na smlouvu uzavřenou na dobu určitou i neurčitou.

Do výčtu důvodů zániku tichého společníka na podnikání podnikatele bylo doplněno, že účast tichého společníka zaniká (též) prohlášením konkursu na jeho majetek, přičemž se přiměřeně použila ustanovení o zániku účasti společníka společnosti s ručením omezeným soudem.

Kogentně bylo dáno, že po zániku účasti tichého společníka na podnikání je podnikatel povinen vrátit tichému společníkovi vklad zvýšený nebo snížený o jeho podíl na výsledku podnikání.[9]

Tichému společníkovi nadále svědčilo právo nahlížet do obchodních dokladů a účetních záznamů týkajících se podnikání, na němž se účastnil; oprávněn byl požadovat stejnopis účetní závěrky obecně, tj. závěrky mimořádné nebo mezitímní, nikoliv jen roční účetní závěry, jak stanovilo předchozí znění obchodního zákoníku. Pro určení podílu tichého společníka na výsledku podnikání byla rovněž rozhodná účetní závěrka, nikoliv výhradně jen roční účetní závěrka. Tichému společníkovi tím byla zaručena informovanost a kontrola o podnikání podnikatele.

Zásadní význam pro uzavření smlouvy o tichém společenství měla i ustanovení z právní úpravy obchodních společností. Schválení smlouvy o tichém společenství a jejích změn náleželo do obligatorní působnosti valné hromady společnosti s ručením omezeným a akciové společnosti. Rozhodnutí (usnesení) valné hromady se přijímalo prostou většinou hlasů, nestanovila-li společenská smlouva nebo stanovy jinak. Příkaz se vztahoval jak na společnost v postavení příjemce, tak i poskytovatele vkladu.

Vklad tichého společníka mohl spočívat v penězích, ve věcech, a to i hromadných (např. podnik), v právech, v jiných majetkových hodnotách.[10]/[11] Nevylučovalo se, aby příjemcem i poskytovatelem vkladu byla zahraniční osoba; omezení ve vztahu k cizí měně obchodní zákoník neznal.[12]

V základním ustanovení smlouvy o tichém společenství se mj. uvádělo, že se podnikatel zavazuje k placení části čistého zisku. Podíl na zisku se vyplácel primárně v penězích, možná byla i jiná dohoda mezi smluvními stranami. Tichému společníkovi vznikala nárok na podíl ze zisku do třiceti dnů po

vyhotovení účetní závěrky. Byla-li podnikatelem právnická osoba, běžela tato lhůta od schválení této závěrky v souladu s jejími stanovami, společenskou smlouvou nebo zákonem.[13]

O podíl na ztrátě se vklad tichého společníka zkracoval. O podíl na zisku v dalších letech se snížený vklad zvyšoval a nárok na podíl na zisku vznikal tichému společníkovi po dosažení původní výše vkladu. Tichý společník nebyl povinen doplňovat svůj vklad při podílu na ztrátě z podnikání, na ztrátě se účastnil jen do výše svého vkladu. Smlouvou bylo možné zákonná ustanovení vyloučit a nahradit je jinými ujednáními.

Doktrína polemizovala, zda je tichý společník povinen se podílet na podnikání podnikatele v rozsahu jeho podnikatelských aktivit, nebo zda je zákonem aprobovaná dohoda o vkladu do konkrétně vymezené části podnikání. Např. K. Marek v roce 1995 publikoval, že *„tichý společník se musí účastnit svým vkladem na celém podnikání komplementáře: kdyby se měl účastnit jen na některých obchodech, nešlo by o tiché společenství, ale o společnost případnou, zvanou též konsorcium, jež je dnes upravena v občanském zákoníku jako smlouva o sdružení“*. Oproti tomu M. Bartošíková vyjádřila v roce 1998 názor, že *„...nic nebrání tomu, aby se tichý společník podílel pouze na určité ucelené části podnikání podnikatele, vyjádřené buď předmětem podnikání, nebo místem.“*

Později se doktrína shodla na závěru, že uzavření smlouvy o tichém společenství nic nebrání dohodě stran o vkladu tichého společníka pouze do určité části podnikání, jinak řečeno do živností, k jejichž realizaci bylo podnikateli uděleno oprávnění. Limitaci vkladu tichého společníka místem podnikání podnikatele bylo možné rovněž spolehlivě argumentovat úpravou organizačních složek podniku (odštěpným závodem nebo provozovnou). Oproti tomu se účastí na části podnikání nerozumělo podílení se tichého společníka na jednotlivých obchodech podnikatele, což platí i aktuálně.

Důvody a způsoby zániku obchodních smluv byly upraveny v obecných ustanoveních obchodního zákoníku o závazkových vztazích. Právní úprava smlouvy o tichém společenství se pak zaměřila na speciální důvody zániku účasti tichého společníka na podnikání podnikatele.

Ukončení podnikání, k němuž se smlouva o tichém společenství vztahovala, nebylo v zákoně blíže specifikováno, mělo se zřejmě na mysli faktické skončení dané činnosti. Pozbyl-li podnikatel oprávnění k podnikání, neznamenalo to ještě automaticky, že podnikání opravdu ukončí. Rozhodným datem pro zánik tichého společenství byl pravděpodobně datum zániku podnikání fyzické osoby nebo výmazu právnické osoby z obchodního nebo živnostenského rejstříku.

Obchodní zákoník výslovně nenormoval, že smlouva o tichém společenství zaniká také smrtí podnikatele nebo tichého společníka. V obou případech tak obecně vstupovali do práv a povinností dědicové, smlouva však mohla obsahovat odchylnou úpravu. Zemřel-li tichý společník, vstupoval do jeho práv a povinností dědic, ledaže smlouva určila jinak. Dědic, který vstoupil do práv a povinností tichého společníka, mohl využít ustanovení o zániku smlouvy výpovědí. Totéž se použilo i na dědice podnikatele. Smlouva o tichém společenství zanikala fúzí osoby podnikatele s osobou tichého společníka. Otevřenou otázkou zůstával prodej podniku tichého společníka podnikatelem či prodej podniku podnikatelem.

Po rekonstrukci soukromého práva byla s přijetím nových právních předpisů zařazena tichá společnost do systému relativních majetkových práv v občanském zákoníku a doznala ve srovnání s úpravou v obchodním zákoníku několika změn.

Právní úprava v občanském zákoníku

Pojetí smlouvy o tichém společenství zařazené v občanském zákoníku (dále též jen „o. z.“) do oblasti

relativních práv přináší ve srovnání s předchozí právní úpravou několik změn:

- z definice bylo vypuštěno, podnikatel se zavazuje tichému společníkovi k placení části čistého zisku po odečtení povinného přídělu do rezervního fondu, je-li podnikatel povinen tento fond vytvářet, neboť podle zákona o obchodních korporacích nemusí společnost s ručením omezeným ani akciová společnost rezervní fond povinně vytvářet,
- k platnosti smlouvy se nevyžaduje písemná forma (z praktického hlediska ji lze doporučit),
- smlouvu lze uzavřít i pouze k provozu jednoho z několika závodů podnikatele.

Smlouvou o tiché společnosti se tichý společník zavazuje k vkladu, kterým se bude podílet po celou dobu trvání tiché společnosti na výsledcích podnikání podnikatele, a podnikatel se zavazuje platit tichému společníkovi podíl na zisku. Z definice plyne, že příjemcem vkladu může být pouze podnikatel, hostejno, zda osoba fyzická nebo osoba právnická.[14] Sociálnímu družstvu však zákonem o obchodních korporacích výslovně zakázáno být stranou tichého společenství (tj. příjemcem nebo poskytovatelem vkladu).[15]

Poskytovatelem vkladu může být jedna osoba, eliminovat nelze ani poskytnutí věci ve spoluvlastnictví více osob.

Vklad tichého společníka může spočívat v penězích nebo věcech ve smyslu právním. Vkládá-li se nemovitá věc, nabývá k ní podnikatel na dobu trvání tiché společnosti užívací a požívací právo (*ius utendi et fruendi*). Pokud je předmětem něco jiného, platí zákonná domněnka, že podnikatel nabyl k předmětu vznikem tiché společnosti vlastnické právo. Tichý společník předá podnikateli předmět vkladu bez zbytečného odkladu po vzniku tiché společnosti, nebo mu s ním umožní nakládat.

Jak je již výše uvedeno, tichému společníkovi je umožněno podílet se svým vkladem jen na provozu některého ze závodů podnikatele. Výkladem lze dospět k závěru, že se tichý společník může podílet na veškerém podnikání podnikatele nebo jen na provozu některého či některých závodů; v případě podílení se na provozu více závodů se jeví jako vhodnější uzavřít ke každému závodu individuální smlouvu. Výslovná možnost podílet se na podnikání určitého závodu odstraňuje dřívější pochybnosti o účasti jen na jednom předmětu podnikání. Nabízí se však otázka, zda by se mohl tichý společník podílet na podnikání pobočky, byť zapsané v obchodním rejstříku. Odpověď vyznívá spíše záporně; shodný závěr je zastáván autory Komentáře k občanskému zákoníku, jestliže uvádějí: „*jeví se oprávněným výklad, že vklad tichého společníka může být učiněn do veškerého podnikání podnikatele nebo do provozu některého z jeho závodů (nikoli však už zřejmě, byť se to může jevit pochybným - i do odštěpného závodu, neboť jde právě jen pobočku), nikoliv však už do nižších jeho složek, tedy ani do poboček závodu. Lze dovozovat, že v případě závodu jde stále o jednotku podnikání, která je relativně samostatnou s odděleným účetnictvím, aby tak mohla být splněna podmínka vykázaného zisku a ztráty jen pro ni.*“ Spolehlivou odpověď poskytne budoucí judikatura.

V dané souvislosti se lze zamyslet i nad (ne)oprávněností vedoucího odštěpného závodu zapsaného do obchodního rejstříku uzavřít s poskytovatelem vkladu smlouvu o tichém společenství, ačkoliv je vedoucí odštěpného závodu oprávněn zastupovat podnikatele ve všech záležitostech týkajících se odštěpného závodu ode dne, ke kterému byl jako vedoucí odštěpného závodu zapsán do obchodního rejstříku. Na základě shora uvedeného lze uzavřít, že takovým oprávněním vedoucí odštěpného závodu nadán není, přičemž je nezbytné připomenout, že v kapitálových společnostech patří schválení smlouvy o tichém společenství do působnosti valné hromady, v družstvu do působnosti členské schůze.[16] V osobních společnostech by mělo schválení smlouvy o tichém společenství příslušet společníkům podle zásad mezi nimi dohodnutých ve společenské smlouvě.[17]

Poskytovatelem vkladu (investorem) může být fyzická osoba bez živnostenského nebo jiného

oprávnění i fyzická osoba podnikající podle živnostenského nebo jiného zákona. Nevylučuje se, aby jedna a táž osoba byla tichým společníkem více podnikatelů a stejně tak, aby měl týž podnikatel více tichých společníků. V případě plurality na straně tichých společníků se jeví jako vhodné uzavřít s každým z nich samostatnou smlouvu; v opačném případě by mohl být prolomen klíčový znak tichého společenství, tj. tichost.

Občanský zákoník opravňuje tichého společníka nahlížet do obchodních dokladů a účetních záznamů podnikatele. Ve smlouvě o tiché společnosti lze toto oprávnění omezit nebo vyloučit, avšak pokud společník osvědčí rozumný důvod domnívat se, že obchodní doklady nejsou vedeny správně nebo poctivě, pak se k omezení nebo vyloučení nepřihlíží. Svého práva se může tichý společník domoci soudní cestou. Podnikatel je povinen vydat tichému společníkovi stejnopis účetní závěrky svého konkrétního závodu bez zbytečného odkladu po jejím vyhotovení a případném schválení, je-li vyžadováno; k opačnému ujednání se nepřihlíží. Jestliže je tichá společnost ujednána k účasti tichého společníka jen na provozu některého ze závodů podnikatele, aniž by byla smlouva uzavřena i s jiným tichým společníkem, problém nenastává – tichost ve vztahu i k jiným tichým společníkům je zajištěna. Má-li však podnikatel pro provozování určitého závodu více tichých společníků, pak se kterýkoliv z nich dozví o účasti jiného.

Beze změny zůstává, že bez ohledu na existující tichou společnost je ze všech právních skutečností vzniklých z podnikání zavázán jen podnikatel. Tichý společník se na podnikání podnikatele nijak přímo neúčastní,[18] byť určitou součinnost zcela vyloučit nelze.[19]

Obecně tichý společník neručí za dluhy podnikatele; výjimkou jsou dva případy známé z předchozích úprav:

- je-li jméno tichého společníka obsaženo ve jménu, popřípadě obchodní firmě podnikatele, ručí společník za dluhy podnikatele veškerým svým majetkem, tj. neomezeně,
- prohlásí-li tichý společník osobě, s níž podnikatel jedná o uzavření smlouvy, že podnikají společně, ručí za dluhy podnikatele z uzavřené smlouvy (omezené ručení pouze za jeden případný dluh).

I nadále je tichému společníkovi garantováno právo nahlížet do obchodních dokladů a účetních záznamů podnikatele, avšak smlouvou může být omezeno nebo vyloučeno. K omezení nebo vyloučení se nepřihlíží, osvědčí-li tichý společník rozumný důvod se domnívat, že obchodní doklady a účetní záznamy nejsou vedeny správně nebo poctivě. Podnikatel je povinen vydat tichému společníkovi stejnopis účetní závěrky bez zbytečného odkladu po jejím vyhotovení a případném schválení, je-li vyžadováno; k opačnému ujednání se nepřihlíží.

Lze shrnout, že „tichost“ jako pojmová vlastnost společenství tichého společníka a podnikatele je dána nejen tím, že se tato smlouva nemusí nikde ohlašovat či registrovat (oproti např. licenční smlouvě k předmětům průmyslového vlastnictví), ale právě také tím, že tichý společník ve vztahu k obchodním partnerům podnikatele sám nevystupuje, podnikatel jeho účast také nijak nedeklaruje.

Tichý společník se podílí na zisku nebo na ztrátě podnikatele v ujednané výši, jinak ve výši určené vzhledem k výši jeho vkladu a zavedené praxi stran, popřípadě vzhledem k zvyklostem. K ujednání, podle něhož se tichý společník nepodílí na zisku nebo na ztrátě, se nepřihlíží. Výše podílu tichého společníka se určí z čistého zisku. Vytváří-li podnikatel dobrovolně fond, se kterým nesmí libovolně nakládat, odečte se z čistého zisku zákonný příděl do takového fondu. Pokud se smluvní strany na výši podílu na zisku nebo ztrátě předem ve smlouvě nedohodnou, uplatní se pravidlo o jeho výši určené vzhledem k výši vkladu tichého společníka a zavedené praxi stran, popřípadě vzhledem k obchodním zvyklostem. „Zavedenou praxi stran“ lze však aplikovat pouze za předpokladu, že smluvní

strany již v minulosti několik tichých společenství sjednaly. S ohledem na „tichost“ bude stěží seznatelné, jaké zvyklosti byly v praxi zavedeny.

Podíl na zisku vyplatí podnikatel do třiceti dnů po vyhotovení účetní závěrky a jejím případném schválení, je-li vyžadováno; nic nebrání sjednání jiné lhůty. V případě prodlení vzniká tichému společníkovi právo na úhradu úroků z prodlení ve výši stanovené zákonem nebo sjednané ve smlouvě. Vedle toho lze dluh utvrdit smluvní pokutou.

Úprava podílu tichého společníka na zisku nebo ztrátě setrvává na tradičním pojetí a jednoznačně formulovaném zákazu absence podílu buďto na zisku nebo na ztrátě. Na ztrátě se tichý společník podílí stejně jako na zisku; k opačnému ujednání se nepřihlíží. O podíl tichého společníka na ztrátě se jeho vklad snižuje; tichý společník není povinen vklad o podíl na ztrátě doplnit. Byl-li tichému společníkovi podíl na zisku již vyplacen, není povinen jej při pozdější ztrátě vrátet.

Smlouva o tichém společenství může být uzavřena na dobu určitou i neurčitou. Byla-li smlouva uzavřena na dobu neurčitou, lze ji vypovědět nejpozději šest měsíců před koncem účetního období.

Tichá společnost se zrušuje z důvodů uvedených v § 2754 o. z. (speciální důvody) a z obecných důvodů daných pro ostatní smluvní typy.

Podnikatel vydá tichému společníkovi bez zbytečného odkladu po zániku tiché společnosti vklad upravený o podíl na výsledku svého podnikání podle stavu ke dni zániku tiché společnosti.[20]

Závěr

Ačkoliv si tiché společenství zachovalo po staletí shodné charakteristické rysy, došlo v předmětných právních předpisech k dílčím úpravám. Klíčový však zůstává status smluvních stran, podíl tichého společníka na zisku a ztrátě podnikatele a jeho oprávnění nahlížet do obchodních dokladů a účetních záznamů podnikatele. K posledně uvedenému oprávnění lze analogicky použít oprávnění společníků obchodních korporací na informace, přičemž toto oprávnění není bezbřehé a současně nesmí být vykonáváno šikanózním způsobem.

Po celou dobu existence tichého společenství je jeho základní devízou „tichost“, jež však není pojímána jako anonymita *erga omnes*, ale jako „neveřejnost“ tichého společníka po dobu trvání smlouvy ve vztahu k obchodním partnerům podnikatele v rámci jeho podnikání. Práva a povinnosti vyplývající z podnikání vůči třetím osobám vznikají jen podnikateli, nikoli tichému společníkovi. Tichý společník ve vztahu ke třetím osobám nevystupuje; právní úkony (právní jednání) související s podnikáním činí jen podnikatel vlastním jménem a na vlastní účet a práva a povinnosti z nich vznikají pouze jemu. Jméno či firma tichého společníka se nestávají součástí obchodní firmy podnikatele; jeho účast na podnikání neměla být navenek vůbec zjevná. V opačném případě ručí tichý společník za závazky podnikatele v plné míře. Tichému společníkovi v postavení fyzické osoby není zakázáno informovat o existenci smlouvy blízké osoby, případně i osoby třetí. V případě podnikatelů, především pak obchodních korporací, je zmíněná anonymita přísnější z důvodu povinnosti mlčenlivosti společnosti o jejich záležitostech (zásada korporátní loajality).

Závěrem je žádoucí upozornit na přechodná ustanovení o. z., konkrétně pak ust. § 3028 odst. 3, podle něhož, není-li dále stanoveno jinak, řídí se jiné právní poměry vzniklé předem dnem nabytí účinnosti tohoto zákona, jakož i práva a povinnosti z nich vzniklé, včetně práv a povinností z porušení smluv uzavřených přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona,

dosavadními právními předpisy. To nebrání ujednání stran, že se tato jejich práva a povinnosti budou řídit tímto zákonem ode dne nabytí jeho účinnosti. Dále pak ust. § 3030, podle něhož se i na práva a povinnosti, která se posuzují podle dosavadních právních předpisů, použijí ustanovení části první hlavy I.

Doc. JUDr. Ludmila Lochmanová, Ph.D.

[Advokátní kancelář Brož & Sokol & Novák s.r.o.](#)

Sokolská třída 60
120 00 Praha 2

Tel.: +420 224 941 946

Fax: +420 224 941 940

e-mail: advokati@akbsn.eu

Zdroje

1. Bejček, J.; Eliáš, K.; Raban, P. a kol. Kurs obchodního práva. Obchodní závazky. 5. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, 594 s.
2. Bartošíková, M. Smlouva o tichém společenství. ASPI ev. č. 3165/LIT/, str. 1; HK 9/94
3. Kožiak, J. Vklad tichého společníka. Právní fórum, č. 3/2009, s. 118
4. Macek, J. in Hulmák, M. a kol. Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055-3014). Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 1270-1279
5. Marek, K. Tiché společenství. ASPI ev. č. 104/FIN/, str. 1; Právní rádce 11/95
6. Tomsa, M.; Bartošíková, M.; Munková, J. in Štenglová, I.; Plíva, S.; Tomsa, M. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. 12. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 1207

[1] V roce 1928 Nejvyšší soud uzavřel, že „Smlouvou o tiché společnosti zakládá se jen smluvní poměr mezi podnikatelem obchodní živnosti a mezi tichým společníkem, tichá společnost není však samostatným právním podmětem. „Společenské jmění“ i s podnikem jest podnikem původního podnikatele, komplementáře, na jehož podniku se tichý společník účastňuje vkladem...“ Srov. Rozhodnutí Nejvyššího soudu (Rc) Rv I 916/28.

[2] „Vkladem tichého společníka může být jakákoliv majetková výhoda, v penězích ocenitelná...Majetkový vklad nemusí náležet v hotovosti; může to být i vklad ve věcech cenných, v pohledávkách dobytých, v podniku nějakém anebo v pracích tichého společníka. Ale vždy musí vklad záležeti ve věcech, které se dají realizovati na roveň peněz.“ Srov. Rozhodnutí Nejvyššího soudu (Rc) Rv I 91/24. Neřešenou zůstala otázka, nakolik se „práce“ (výkon, činnost) shodovala s formulací „...stal se vlastníkem vkladu.“

[3] Nebyl-li však „při tiché společnosti majitel obchodního podniku kupcem plného práva, nebylo mu

sice možné uložit, aby vedl knihy a činil závěrky, byl však povinen skládat tichému společníkovi účet a dáti mu podrobné sestavení příjmů a vydání.“ Srov. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR (Rc) Rv I 1050/22/. Obdobně se Nejvyšší soud vyjádřil k oprávnění tichého společníka ve vztahu ke kupci plného práva: „Tichý společník není oprávněn žádati na komplementáři plného práva, by mu vydával účet o obchodování, a to ani po skončení tiché společnosti.“ Srov. Rozhodnutí Nejvyššího soudu (Rc) Rv I 1864/24.

[4] Podle rozhodnutí Nejvyššího soudu „Tiché společenství předpokládá nejen účast na zisku, nýbrž i na ztrátě“. Srov. Rozhodnutí Nejvyššího soudu (Rc) Rv I 1508/23.

[5] Nejvyšší soud vyjádřil: „...písemná smlouva, podle níž určitá osoba přistoupila jako tichý společník se vkladem v hotovosti k výdělečnému podniku jiné osoby, která se zavázala věnovati tomuto společnému účelu svoje majetkové nároky z dosavadních investic v jisté hodnotě, podléhá poplatku jako smlouva o tiché společnosti, i když nebylo nic ujednáno o účasti přistouplé osoby na ztrátě podniku; poplatek měří se z obnosu, který reprezentuje majetkové vklady, smlouvou tou věnované k docílení společného prospěchu... Okolnost však, ze které stížnost dovozuje, že smlouvou tou nemohla býti ujednána tichá společnost podle čl. 250 o. z., totiž okolnost, že nebylo nic ujednáno o stěžovatelově účasti na ztrátě podniku, není nijak na překážku tomu, aby právní poměr smlouvou tou založený byl kvalifikován jako tichá společnost, neboť v nedostatku výslovného smluvního ujednání o účasti tichého společníka na ztrátě platí v tom směru ustanovení zákona, podle něhož jest tichý společník účasten na zisku a ztrátě, a jen tehdy, když by ve smlouvě byla účast na ztrátě pro osobu na podniku se zúčastňující vůbec vyloučena, mohlo by se pochybovati o právní povaze takové společnosti jako společnosti tiché...“ Srov. Rozhodnutí Nejvyššího soudu (SJS) 17428/30.

[6] Z rozhodnutí Nejvyššího soudu Rc (Rv) II 870/30 plynulo, že: „tichý společník není oprávněn žádati na komplementáři při zrušení společnosti beze všeho vrácení vkladu, nýbrž může na něm žádati kromě podílu na zisku jen to, co při skončení tiché společnosti zbude a co není vyčerpáno jeho povinným podílem na ztrátě.“

[7] Ust. § 5 odst. 2 občanského zákoníku stanoví, že proti vůli dotčené strany nelez zpochybnit povahu nebo platnost právního jednání jen proto, že jednal ten, kdo nemá ke své činnosti potřebné oprávnění, anebo komu je činnost zakázána.

[8] Využitelnost vkladu při podnikání byla podmínkou i pro nepeněžitý vklad do obchodních korporací. Se zrušením této podmínky v z. o. k. došlo k jejímu vyloučení i pro účely nepeněžitého vkladu tichého společníka.

[9] Nejvyšší soud ČR uzavřel, že „pokud by bylo ve smlouvě o tichém společenství uzavřené účastníky sjednáno, že tichý společník je povinen splatit vklad ve lhůtě předcházející uzavření smlouvy, je v této části smlouva neplatná pro nemožnost plnění. Neplatná je však pouze tato část, neboť ji lze oddělit od ostatního obsahu smlouvy“. Srov. Usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 23 Cdo 4992/2007, ze dne 29. 9. 2009.

[10] Skutečností, že předmětem vkladu ve formě věci movité i nemovité se mohla stát i věc vypůjčená, se zabýval Nejvyšší soud ČR již v roce 2001. V souladu se zásadou *nemo plus iuris ad alterum transferre potest, quam ipse habet*, nebyl tichý společník oprávněn k převodu vlastnického práva k této věci na podnikatele. Nejvyšší soud uzavřel, že předmětem výpůjčky může být i nemovitost a dále, že „věc, kterou tichý společník užívá na základě výpůjčky, může přenechat podnikateli k užívání, jen jestliže se s půjčitelem dohodl, že věc může přenechat k užívání jinému.“ Srov. Rozsudek Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 22 Cdo 522/2001, ze dne 4. 9. 2002.

[11] Ve vztahu k know-how jako vkladu tichého společníka Nejvyšší soud uzavřel: „...know-how je souhrnem specifických znalostí a zkušeností v jakkoliv výrobní, zemědělské, obchodní apod. umožňujících provést určitý konkrétní úkol rychle s nejmenším vynaložením energie a nákladů. Je proto nepochybné, že i know-how se může stát vkladem tichého společníka, neboť umožní společnosti s využitím těchto zkušeností uspořit náklady a čas, které by jinak musela vynaložit k získání stejného výsledku. Vkladem tichého společníka však know-how mohlo být pouze za předpokladu, že se účastníci smlouvy dohodli především na specifikaci poskytnutých zkušeností, a také na peněžním ocenění know-how, které nemohlo být souhrnem jen všeobecných, tj. každému

známých, nýbrž specifických (zvláštních) znalostí a zkušeností v daném oboru. Jen takto vymezené know-how je v souladu s ustanovením obchodního zákoníku, které jako předmět vkladu označovalo určitou peněženou částku, určitou věc nebo právo nebo jinou majetkovou hodnotu využitelnou při podnikání.“ Srov. Rozsudek Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 29 Odo 426/2006, ze dne 10. 9. 2008.

[12] Pak bylo možné přijmout závěr, že je tichý společník v souladu s ujednáním ve smlouvě oprávněn vložit peněžitý vklad i v cizí měně. Tomu měla odpovídat, nedohodly-li se strany jinak, i měna podílu na zisku. Podnikatel byl chápán jako dlužník, proto se použilo ustanovení o povinnosti splnit peněžitý závazek v měně, v níž byl peněžitý závazek sjednán. V pochybnostech byl povinen v téže měně nahradit škodu, k níž byl zavázán při porušení smlouvy nebo při zániku závazku. Shodně zákon připomínal i platbu úroků z prodlení s plněním peněžitého závazku. Při prodlení s plněním peněžitého závazku se platily úroky z prodlení v téže měně, na kterou zněl peněžitý závazek. Zákonná ustanovení se použila jak na prodlení tichého společníka se splněním peněžitého vkladu, tak na prodlení podnikatele s placením podílu na zisku v penězích. S ohledem na časové rozpětí poskytnutí peněžitého vkladu a placení podílu na zisku bylo účelné ve smlouvě sjednat měnovou doložku.

[13] Nejvyšší soud shrnuje, že „škoda, spočívající v tom, že nárok tichého společníka na vyplacení zhodnoceného vkladu nebyl plně uspokojen, nevzniká již v okamžiku, kdy obchodní společnost či její představitelé poruší své povinnosti, vyplývající ze závazkového vztahu, nýbrž až okamžikem, kdy je zřejmé, že jeho právo na výplatu není uspokojeno a že ji již nelze na povinném subjektu vymáhat.“ Srov. Usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 25 Cdo 283/2006, ze dne 12. 12. 2007.

[14] Podle občanského zákoníku je za podnikatele – se zřetelem k uvedené činnosti – považován ten, kdo vykonává na vlastní účet a odpovědnost výdělečnou činnost živnostenským nebo obdobným způsobem se záměrem činit tak soustavně za účelem dosažení zisku. Za podnikatele se vždy považuje osoba zapsaná v obchodním rejstříku, tj. i kapitálová společnost založená za ideálním účelem nebo družstvo založené za účelem vzájemné podpory svých členů nebo třetích osob.

[15] Srov. § 765 písm. d) z. o. k. Podle ust. § 1194 odst. 1 o. z. nesmí podnikat společenství vlastníků ani se přímo či nepřímo podílet na podnikání nebo jiné činnosti podnikatelů nebo být jejich společníkem nebo členem. Tzn., že společenství vlastníků nesmí být příjemcem ani poskytovatelem vkladu.

[16] Srov. ust. § 190 odst. 2 písm. j), § 421 odst. 2 písm. o) a § 656 písm. o) z. o. k.

[17] V případě prodeje odštěpného závodu by muselo být řešeno, zda smlouva o tichém společenství „jde“ za novým vlastníkem, či zda zůstává spojena s prodávajícím.

[18] Za účast na podnikání by se nepovažovalo, pokud by se tichý společník s dovořením společníků příjemce vkladu (obchodní korporace) účastnil zasedání valných hromad.

[19] V tomto směru se může uplatnit stanovisko Nejvyššího soudu z roku 2011, že „podnikatelská aktivita, rozhodování o běžných záležitostech i strategických směrech podnikání náleží podnikateli, který téže nese vůči třetím osobám veškerou odpovědnost, pokud by nesplnil své povinnosti. Tichý společník chrání svou investici kontrolou podnikatelské činnosti podnikatele, do jeho podnikání však zasahovat nemůže.“ Srov. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 23 Cdo 1733/2010, ze dne 23. 8. 2011.

[20] Vrchní soud v Praze řešil, zda i po zániku smlouvy o tichém společenství trvá právo společníka na nahlédnutí do obchodních dokladů a účetních záznamů, týkajících se podnikání, na němž se tichý společník účastnil. Uzavírá, že „je povinností podnikatele vyplatit tichému společníkovi jeho podíl na zisku a povinnost umožnit mu v účetních a obchodních dokladech, zda mu právo na výplatu podílu vzniklo, nebo – nedošlo-li k výplatě podílu – ověřit si v těchto dokladech, zda mu právo na výplatu podílu vzniklo, a získat z nich údaje k propočtu částky jemu náležející. Právo žalobce na nahlédnutí do účetních a obchodních dokladů je tedy právem podle smlouvy, a pokud žalovaný dobrovolně nevyhověl, pak je namísto nároku, jenž byl uplatněn žalobou u soudu a je předpokladem k případnému vyčíslení podílu žalobce na výsledku podnikání žalovaného, vyhovět – avšak pouze ohledně dokladů k podnikání, na němž se žalobce účastnil“. Srov. Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze sp. zn. 3 Cmo 142/2009.

[*] Aktualizace textu - 18.9.2017

© EPRAVO.CZ - Sběrka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Zápis ochranné známky bez komplikací. Klíčem k úspěchu je kvalitní předběžná rešerše](#)
- [Zneužití práva na přístup podle GDPR](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 31. - létající pořizovatel ve světle nového stavebního zákona](#)
- [Právní povaha sítě elektronických komunikací - režim náhrady škody](#)
- [Náhrada ušlého nájemného při předčasném ukončení nájemní smlouvy na nebytové prostory](#)
- [Jak fungují plánovací smlouvy v reálných situacích \(2. díl\)](#)
- [Nejvyšší soud a forma smlouvy o smlouvě budoucí: krok zpět v ochraně právní jistoty?](#)
- [„Za každou kauzou je živý příběh“](#)
- [Přehnaná, nebo důvodná prevence? Zajištění a utvrzení závazků v praxi](#)
- [Spoluvlastnictví a správa společné věci](#)
- [Doručování soudních písemností ze zahraničí do ČR](#)